

Ulkomailla asuva elävä munuaisluovuttaja –kuinka toimia?

Jos potilaalle on tarjolla elävä luovuttaja, joka asuu ulkomailla, voidaan tutkimusten aloittamista harkita seuraavissa tapauksissa:

- Ulkomailla asuva Suomen kansalainen, ei yleensä ole estettä lähteä selvittämään soveltuvuutta.
- Pohjoismaissa ja useimmissa Euroopan maissa asuvien osalta ei yleensä ole estettä lähteä selvittämään soveltuvuutta.
- EU:n ulkopuolisessa maassa asuva henkilö voi tarkkaan harkituissa tapauksissa toimia elävänä munuaisluovuttajana Suomessa. Luovuttaja ehdokkaan tulee itse huolehtia viisumijärjestelyistä ja yleiset edellytykset matkustamiselle sekä maahantulolle tulee olla kunnossa.

Elävän luovuttajaehdokkaan vapaaehtoisuus tulee luotettavasti varmistaa. Sekä luovuttajalle itselleen, että munuaisen vastaanottajalle tulee korostaa, että luovutukseen ei saa liittyä minkäänlaista taloudellista etua kummallekaan osapuolelle.

Luovuttajaehdokkaan mahdollisuus jälkiseurantaan ja laadukkaaseen terveyden/sairaanhoidon kotimaassa tulee varmistaa ennen prosessissa etenemistä. Seurantatiedot tulisi myös toimittaa elinsiirtoyksikköön.

Elävä munuaisluovutus ei ole mahdollista seuraavissa tilanteissa

- Luovuttajaehdokka odottaa saavansa maksun tai minkä tahansa korvauksen tai vastineen luovuttamastaan elimestä
- Luovuttajaehdokka asuu maassa, jossa ei ole toimivaa terveydenhuoltojärjestelmää (jälkiseuranta ei toteudu ja luovuttaja itse ei voi saada dialyysihoitoa/munuaissiirtoa jos hän niitä tarvitsisi)
- Luovuttajaehdokka asuu maassa, jossa mahdollisesti harjoitetaan elinkauppaa (*usein vaikea arvioida, joten konsultoi elinsiirtoyksikkö*)
- Luovuttajaehdokkaan ja munuaisen vastaanottajan välistä perhesidettä, sukulaisuutta tai muunlaista esimerkiksi tunnesiteeseen perustuvaa suhdetta ei voida luotettavasti arvioida. (*Luovuttajaehdokkaan saapuessa Suomeen hänen henkilöllisyytensä tarkistetaan passista. Elinsiirtoyksikkö toimittaa kopion passista Fimealle lupa-anomuksen yhteydessä, lisäksi jos kyseessä luovutus vanhemmalta lapselle, toimitetaan Fimeaan lapsen syntymätodistus*)

1 Elävälle munuaisluovuttajalle tehtävien tutkimusten kulut

Jos ulkomailla asuva luovuttajaehdokkaas saapuu Suomeen tarvittavia tutkimuksia varten, tehdään nämä tutkimukset munuaisen vastaanottajan kotipaikkakunnan mukaisen sairaalan nefrologisessa yksikössä.

Sairaala/Hyvinvointialue päättää itse, miten tutkimukset ja kulujen kohdistuminen järjestetään. Tutkimukset ovat luovuttajaehdokkaalle maksuttomia ja kuluista vastaa lopulta munuaisen vastaanottajan Hyvinvointialue. Luovutusleikkaus sekä siihen liittyvät käynnit ja hoito HUS:ssa ovat elävälle luovuttajalle maksuttomia.

Muut kulut (matkustamisesta ja suomessa oleskelusta syntyvät)

- Luovuttajan matkakustannuksia Suomeen ja kuluja mahdollisesta oleskelusta Suomessa ei välttämättä mikään taho korvaa.
- Kela voi myöntää korvausta elimenluovuttajan asuinmaasta (toinen Eu-, Eta-maa, Sveitsi tai UK) Suomeen hoitolaitokseen saakka sekä takaisin kotiin tehtyjen matkojen kustannuksista. Korvausta myönnetään Suomen sairausvakuutuslain mukaan (esim. omavastuu on 25 €/suunta ja halvimmän mahdollisen kulkuneuvon käytön mukaan). Matkakustannukset korvataan potilaan eli elimen vastaanottajan kustannuksina. Korvausta haetaan lomakkeella SV128: <https://www.kela.fi/benefit-forms/SV128.pdf>
Hakemuksen voi toimittaa mihin tahansa Kelan toimistoon tai Kelan kansainvälisten asioiden keskuksen PL 78 00381 HKI. (käytäntö on tässä testaamatta ja epäselvä)
- Suomessa tehty sairauslomatodistus (tässä tapauksessa todistus luovutuspäivärahasta) ei välttämättä kelpaa muissa maissa, eli mitään korvausta ansionmenetyksestä/sairasajasta ei voida luvata luovuttajalle

2 Tutkimukset ulkomailla vs Suomessa

Osa elävälle luovuttajalle tehtävistä tutkimuksista voidaan tehdä luovuttajaehdokkaan kotimaassa, hänen omalla kustannuksellaan. Tällöin tulee varmistua, että luovuttajaehdokkaalla on ennen tutkimusten aloittamista riittävä ymmärrys munuaisluovutusprosessin kulusta sekä luovutukseen liittyvistä riskeistä.

On myös mahdollista, että luovuttajaehdokka matkustaa Suomeen kaikkia tarvittavia tutkimuksia varten. Tilanteesta riippuen on usein järkevää selvittää soveltuvuutta alustavasti kotimaassa mm laboratoriotutkimuksilla sekä tekemällä munuaisten UÄ tutkimus.

Ulkomailla tehtyjen tutkimusten tulokset tulee toimittaa tutkimuksista vastaavaan nefrologiseen yksikköön Suomessa, jossa lääkäri arvioi tutkimusten luotettavuutta sekä niiden perusteella luovuttajaehdokkaan soveltuvuutta.

Seuraavat elävän munuaisluovuttajan tutkimukset tehdään pääsääntöisesti Suomessa; TT-kuvaus, isotooppi GFR tutkimus, gamma kuvaus, virustutkimukset sekä hyytymistäipumustutkimukset. *Kudossopeutuvuustutkimukset (HLA ja leukosyyttien sopivuuskoe) sekä psykiatrin arvio tehdään Suomessa.*

3 Tutkimusten ja leikkausaikataulun suunnittelu

Munuaisluovutus sekä siirtoleikkaus Suomessa asuvalle potilaalle tehdään HUS Meilahden Sairaalsassa Helsingissä. Yleensä potilaat eivät matkusta ulkomaille munuaissiirtoa varten.

Elävältä munuaisluovuttajalta edellytetään munuaisen luovutuksen yhteydessä vähintään 8 viikon oleskelua Suomessa;

- 1-3 viikkoa ennen alustavasti suunniteltua leikkauspäivää tehdään tarvittavat tutkimukset nefrologisessa yksikössä sekä lähete elinsiirtoyksikköön. Elinsiirtolääkärit tekevät lopullisen päätöksen luovuttajan hyväksymisestä.
- 4-5 viikkoa luovutusleikkauksen jälkeen nefrologinen yksikkö järjestää jälkikontrollin ja varmistaa, että elävä luovuttaja on toipunut riittävän hyvin voidakseen matkustaa kotimaahansa.

On myös mahdollista, että luovuttajaehdokka saapuu Suomeen ensin tarvittaviin tutkimuksiin ja myöhemmin uudelleen leikkausta varten, jos hänet lopulta hyväksytään luovuttajaksi. Nefrologinen yksikkö sopii yhdessä luovuttajaehdokkaan kanssa, kuinka toimitaan. Mahdollinen leikkausajan kohta ja aikataulu olisi hyvä suunnitella vähintään 6kk aikaisemmin yhdessä elinsiirtoyksikön kanssa. Elävien luovuttajien koordinaattoreihin kannattaa olla yhteydessä hyvissä ajoin.

Kysymykset ja yhteydenotot tarvittaessa

Kansalliset elävien luovuttajien koordinaattorit
Niina Peltonen niina.h.peltonen@hus.fi +358 40 845 2117
Jenni Kippola jenni.kippola@hus.fi +358 40 568 4208

Osastonylilääkäri Ilkka Helanterä ilkka.helantera@hus.fi +358 50 427926

Ohjeistus pohjaa EU-tason suosituksiin Elävä luovutus toiminnan etiikasta, laadusta ja turvallisuudesta, Suomen lainsäädäntöön, sekä elävien munuaisluovuttajien hoidon vakiintuneisiin käytäntöihin Suomessa.

[Resolution CM/Res\(2017\)1 on principles for the selection, evaluation, donation and follow-up of the non-resident living organ donors](#)

[Joint Council of Europe/United Nations Study on Trafficking in Organs, Tissues and Cells and Trafficking in Human Beings for the Purpose of the Removal of Organs \(2009\)](#)

Elinkauppa - elinsiirrot rikollisten käsissä

LÄÄKETIETEELLINEN AIKAKAUSKIRJA DUODECIM
2017;133(24):2439-43
Heikki Mäkisalo

Hoito-ohje | HUS Vatsakeskus | Elinsiirto- ja maksakirurgia | Laatijat: Helanterä, Kippola, Peltonen | Hyväksyjä: Lempinen | 19.3.2024